

**RESTORATION OF UKRAINE'S CULTURAL HERITAGE
AFTER THE INFLUENCE OF RUSSIAN IDEOLOGY
AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE FORMATION
OF THE NATIONAL CULTURAL SPACE**

**ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ
ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО
ПРОСТОРУ**

Vasyl Chernets¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-536-5-14>

Культурна спадщина завжди була і залишається одним із ключових елементів національної ідентичності, а її збереження є запорукою майбутнього народу. Це добре розуміють вороги, які під час війни прагнуть знищити історичну пам'ять нації, завдаючи ударів не лише по військових об'єктах, а й по пам'ятках культури. Значна загроза втрати цих об'єктів у воєнний час вимагає від держави рішучих та комплексних дій для захисту культурних цінностей. Світова і вітчизняна практика демонструє багато прикладів, коли цей захист здійснювався навіть ціною життя відданих патріотів.

Протягом століть російська імперія та Радянський Союз проводили систематичну політику привласнення, знищення або спотворення української культурної спадщини. До таких дій належали: вивезення історичних артефактів, рукописів, творів мистецтва до російських музеїв та архівів; присвоєння творчих здобутків визначних діячів культури, таких як Гоголь, Репін, Березовський, Куїнджі, Чайковський; нав'язування російського світогляду через цензуру, заборону української мови та обмеження розвитку нашої національної культури.

В умовах повномасштабної агресії росії проти України питання збереження української спадщини – матеріальної та духовної – набуває пріоритетного значення. За даними Міністерства культури та інформаційної політики України, станом на сьогодні зафіксовано близько 2109 епізодів воєнних злочинів росії проти українських об'єктів культури.

Нині багато українських науковців займаються питаннями розв'язання проблем збереження та відновлення культурної спадщини як основи розвитку української державності та ідентичності, а також важливого

¹ Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Ukraine

чинника протидії ідеологічній експансії рашизму. При цьому дослідники наголошують на необхідності комплексного підходу до захисту та відновлення культурної спадщини, включаючи матеріальні і нематеріальні аспекти та посилюючи міжнародну співпрацю.

Глибоко і всебічно це питання було обговорено на Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період», яка проходила під егідою Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства України, в ході якої були відпрацьовані конкретні рекомендації для відповідних державних структур по збереженню і захисту культурних цінностей в умовах сучасних викликів.

Згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» всі об'єкти культурної спадщини України, незалежно від стану, місця розташування чи форми власності, підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, після чого на них розповсюджується правовий статус пам'ятки.

Цілеспрямоване руйнування української культурної спадщини відбувалось на тимчасово окупованих росією територіях Криму і Донбасу ще до 24 лютого 2022 року. А після повномасштабного вторгнення російська армія постійно обстрілює не лише військові та стратегічні об'єкти, але й житлові будинки, об'єкти соціальної, енергетичної інфраструктури, а також культурної спадщини. Великих руйнувань під час повномасштабного вторгнення вже зазнали руйнувань музеїв, театри, бібліотеки майже в кожному місті України.

Задля більш ефективного захисту культурної спадщини органам державної влади, насамперед Міністерству культури та стратегічних комунікацій України, слід проаналізувати власну діяльність з евакуації матеріальних цінностей, укріплення історичних пам'яток, організації обліку матеріальних цінностей на початковому етапі війни та зробити з цього аналізу необхідні висновки на майбутнє. Також бажано залучати фахівців для розробки віртуальних музеїв, оскільки це є перспективною справою в умовах війни необхідно також активніше займатися створенням цифрових копій культурних цінностей, включаючи музейні експонати, картини, книги, архівні документи. Це повинно стати одним з основних пріоритетних завдань задля збереження культурної спадщини. Також вкрай необхідно вже сьогодні планувати роботу з культурного відродження тимчасово окупованих територій, повернення викрадених історичних цінностей. З цією метою потрібно переусвідомити досвід Другої світової війни, після якої правникам та мистецтвознавцям вже доводилося вирішувати подібні питання до цієї роботи слід активніше залучати міжнародні пам'яткоохоронні структури.

Таким чином, без збереження існуючих і відновлення постраждалих від війни об'єктів культурної спадщини неможливе повноцінне існування України як держави, а українців – як нації. Бо всенародна повага до культурної спадщини є не лише даниною минулому, але й інвестицією у майбутнє, що сприяє зміцненню національної ідентичності та стійкості українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Кот С. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (XX – поч. XXI ст.): монографія. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 1020 с.
2. Нарожна О. В. До питання розслідування пошкодження об'єктів культурної спадщини в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2023. Т. 2. № 78. С. 282–286.
3. Рішняк О. Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини XX – початку XXI ст. та українська дійсність. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 159–174.
4. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333
5. Chernets V., Dodonov R. (2023). Zakhyst kulturnoi spadshchyny v umovakh povnomasshtabnoi rosiisko-ukrainskoi viiny: uroky i perspektyvy. *Istorychni pamiatky ta kulturna spadshchyna Ukrainy*, 1 (1), pp. 47–61.